

Franc Francis Jager – duhovnik in priznani čebelarški strokovnjak v ZDA v prvi polovici 20. stoletja

Marjan Papež

Oče Franc Jager sodi med pomembnejše slovenske čebelarške avtoritete, kljub temu pa o njem še vedno ne vemo dovolj. Zgodaj, še ne osemnajstleten, je moral po svetu. Konec 19. stoletja je odšel iz Slovenije v Združene države Amerike, v zvezno državo Minnesota in tam postal duhovnik. (Minnesota je zvezna država ob Gornjem jezeru na meji s Kanado. Država s 5,3 milijona prebivalcev je približno desetkrat večja od Slovenije.) Franc Jager je v novi domovini nadaljeval tudi družinsko čebelarstvo tradicijo po dedu Martinu, ki je čebelaril v Goričah pod Nanosom.

Franc Jager je tako izpopolnil svoje čebelarstvo znanje, da ga je Svet državne univerze v Minneapolisu leta 1913 izvolil za prvega profesorja čebelarstva v Minnesoti. Mirno lahko trdimo, da je v tej vlogi pomembno prispeval k razvoju čebelarstva v Združenih državah, saj je svoja dognanja objavljala v ameriškem strokovnem čebelarškem tisku, predaval tako v ZDA kot Kanadi ter čebelarjem pošiljal selekcionirane matice iz svoje lastne vzreje.

Njegovo življenje in delo, še bolj pa delo njegovega brata arhitekta Ivana Johna Jagra je pod drobnogled vzela vrhniška arhitektka Nataša Oblak Japelj in o njunem delu pripravila razstavo, ki je bila do sredine decembra 2010 na ogled v Cankarjevem domu na Vrhniki, gostovala pa bo tudi po drugih krajih v Sloveniji. Čebelarjem priporočamo, da si razstavo ogledajo. Prav je, da Franca Jagra ne pozabimo, saj je s svojim življenjem in delom lahko še dandanes vzor slovenskim čebelarjem.

Od kratkohlačnika nad Bistro do duhovnika v Minnesoti

Franc Jager se je rodil 2. aprila 1869 v železniški čuvajnici nad Bistro kot prvi od osmih otrok matere Katarine, rojene Primožič, in očeta Andreja Jagra. Maja 1874 se je družina preselila v Ivanje selo. Ljudsko šolo je obiskoval na Uncu in Vrhniki. Leta 1880 se je vpisal v gimnazijo v Ljubljani. Dva meseca pred končnimi izpiti za nadaljevanje šolanja na univerzi so ga skupaj s petnajstimi sošolci, ki so se uprli krivičnemu – nemško naravnemu šolskemu sistemu – izključili iz gimnazije. Krute šolske razmere oziroma vse hujše nemškutarstvo, ki mu je nasprotoval, so Francu onemogočile nadaljnje šolanje in njegovo

izobraževanje je viselo na nitki.

Vendar je novo upanje dobesedno prisijalo iz ZDA. Prek sošolca je navezal stik z misijonarjem Janezom Metodom Solncem, ki je iskal slovenske fante za študij bogoslovja v Združenih državah Amerike. Skupaj z njim je 6. februarja 1887 prek Bremna zapustil Evropo in 1. aprila 1887 pripotoval v New York. Študent bogoslovja je postal v St. Paulu v državi Minnesota. Kot kaplan in duhovnik je deloval v več službah, dokler ni bil leta 1898 premeščen v cerkev sv. Elizabete v Minneapolis, kjer je ostal deset let. Že tam je začel čebelariti, vendar je imel težave s prebivalci, ki so se bali čebel.

Leta 1913 je Svet državne univerze v Minneapolisu Franca Jagra izvolil za prvega profesorja čebelarstva, pozneje je postal predstojnik oddelka za čebelarstvo, vodja kmetijske poskusne postaje na univerzi ter svetovalec na kmetijskem ministrstvu.

Čebelarstvo teoretično odlično združeval s prakso

Leta 1908 se je preselil v župnijo sv. Bonifacij, kjer je po načrtih brata arhitekta zgradil župnišče, dvorano, šolo ter prenovil cerkev. Poleg tega je ustanovil še čebelarstvo s stotimi panji čebel in zasadil velik sadovnjak. Leta 1913 ga je Svet državne univerze v Minneapolisu izvolil za prvega profesorja čebelarstva.

Kot profesor je imel Franc več priložnosti za razvoj čebelarstva in za organizacijo čebelarstev raziskovalnega in podjetniškega tipa. Že kot zasebnik je preizkusil številne novosti: različne evropske panje (med njimi AŽ-panj), od ameriških pa Dadant-Blattov in Langstrot-Rootov sistem čebelarjenja. Odločil se je za zadnjega, ker je preprost, cenen in uspešen, saj omogoča največje donose kakovostnega in sortnega medu.

Pozneje je postal predstojnik oddelka za čebelarstvo, vodja kmetijske poskusne postaje in sveto-

V župniji sv. Bonifacij, kamor se je Franc Jager preselil leta 1908, je čebelaril s stotimi nakladnimi panji čebel, zasadil pa je tudi velik sadovnjak.

valec na kmetijskem ministrstvu. Kot gostujoči profesor je predaval tudi na univerzi v Regini v Kanadi. Ves čas je predaval, vodil tečaje in zborovanja ter spodbujal državljane k čebelarjenju, češ da to omogoča tako dobiček kot tudi zadovoljstvo.

Kot govornik in kot človek je bil izjemno priljubljen. Strokovne članke in razprave je objavljaval v ameriških čebelarskih glasilih in v univerzitetnih publikacijah.

O njem in njegovih pogledih na svet je časopis Slovenski narod 5. avgusta 1925 objavil zanimiv članek, ki je pravzaprav povzetek članka iz julijske številke mesečnika American Bee Journal istega leta. Tam piše: »Njegova osebnost ni mogočna in zapovedujoča, pač pa je prikupljiva in napravlja prijeten vtis. Njegovo jasno lice izraža naravno dobroto in filozofično vedrost duše. Ker je skromnega in pohlevnega značaja, ni lahko ga spraviti do tega, da bi sam o sebi govoril ... F. Jager misli, da bi mogli ljudje postati povsem neodvisni, kar se tiče rabe denarja ...« Franc Jager je imel 10 akrov (5,7 hektarja) veliko kmetijo, na kateri je prideloval skoraj vse, kar je potreboval. Po navedbah v tem članku je moral kupiti le kavo in sladkor (nekoliko nenavadno, da navaja potrebo po sladkorju, saj je imel sladila – medu prav gotovo na pretek, op. p.).

Nazaj k čebelam in graditvi cerkva

Leta 1917 ga je ameriška zvezna vlada kot predstavnika ameriškega Rdečega križa napotila na solunsko fronto. Leta 1919 se je vrnil v ZDA, v župnijo sv. Bonifacij, kjer je nadaljeval pastoralno delo, dejaven pa je bil tudi pri graditvi cerkva (v svojem življenju jih je zgradil 13!), pri čemer mu je bil v veliko

pomoč brat arhitekt Ivan Jager, ki je v Združene države prispel leta 1902. Očetu Francu Jagru se je za vodenje graditve cerkva ob jubileju zahvalil tudi nadškof.

Pri svojem delu se je ukvarjal tudi s selekcijo čebel. Leta 1924 je po vsej Minnesoti razposlal približno 700 matic. Na univerzi v Minnesoti je predaval do leta 1929, v vmesnem obdobju pa je potoval po ameriških državah, delil nasvete čebelarjem, selekcioniral, vzrejal in prodajal čebelje matice. Pripravljaval je tudi izobraževalne radijske oddaje o

čebelarstvu. Zadnja leta je Franc Jager zime skupaj s svojimi čebelami preživel v kraju Alexandria v toplejši Louisiani na jugu ZDA, kjer je 30. januarja 1941 tudi umrl.

Poleg zaslug pri širjenju znanja med ameriški-mi čebelarji ima Franc Jager posebno mesto tudi v knjižnici Univerze v Minnesoti, saj ji je leta 1930 podaril bogato zbirko svojih knjig, revij in številnih dokumentov, ki mu jih je posredovala bodisi zvezna država Minnesota bodisi ameriška zvezna vlada. ■

Avtorica razstave o bratih Jager je Nataša Oblak Japelj, pri postavitvi so sodelovali še Franci Dovč, Marija Oblak Čarni, Janez Žitko, Ana Arh in Aljaž Ciber. Razstavo je oblikovala Milena Oblak Erznožnik. Zanimanje za razstavo je bilo že ob odprtju veliko, zato bo v prihodnjih mesecih gostovala tudi v Ilirski Bistrici in Postojni, potem pa prav gotovo še kje.

Viri:

- Dovč, F., Božič, J., Dovč, P. (2003): Father Francis Jager – Chief of the Division of Apiculture at University of Minnesota. V: POKLUKAR, Janez (ur.), KOZMUS, Peter (ur.). Proceedings of the XXXVIII Congress API-MONDIA, Ljubljana 2003.
- Knjižnica za entomologijo, ribogojstvo in divjad Univerze v Minnesoti [elektronski vir] <http://efw.lib.umn.edu/>.
- Občina Vrhnika (2010): Znani Vrhnici: Franc Jager [elektronski vir] <http://www.vrhnika.si/?m=pages&id=66>.
- Oblak Japelj, N. (2010): Brata Jager, Muzejsko društvo Vrhnika in Zavod Ivana Cankarja Vrhnika, zgibanka ob razstavi, Vrhnika.
- Toman, A. (1925): Slovenski čebelar v Ameriki, Slovenski narod, 5. avgust 1925.